

ÉBRESZTŐ-ÓRA
színházi nevelési programsorozat
SZAKMAI TERV

A MANNA KULTURÁLIS EGYESÜLET SZAKMAI TEVÉKENYSÉGE

A Manna Kulturális Egyesület közhasznú, non-profit civil szervezet, mely fő tevékenysége szerint előadó-művészeti szervezet. Évente több fiataloknak szóló színházi produkciót hoz létre, alkotócsoportokat képvisel, és programjait népszerűsíti, összeköti a közművelődési intézményeket és az oktatási-nevelési intézményeket a művészekkel, a színházi csoportokkal. Az egyesület emellett színházi nevelési programokat fejleszt, tehetséggondozó sorozatokat hoz létre és támogat. Kutatja, működteti, megfigyeli az előadó-művészet és az oktatási intézmények kapcsolatát, módszertani kutatásokat végez a közönség és a közösség-formálás, illetve a drámapedagógia területén.

Az elmúlt nyolc évben az egyesület több színházi nevelési programsorozatot is bemutatott, több tantermi előadást is létrehozott. Célunk a gyerekek és a fiatal felnőttek színházzal való nevelésének elősegítése, olyan produkciók létrehozása, melyet osztálytermi vagy óvodai körülmények között is bemutathatóak.

A Manna Egyesület megalakulása óta több programsorozatot is megvalósított az oktatás-nevelési területen. A szervezet 2012-ben egy **gyermek pszichodráma csoport és egy önismereti serdülő pszichodráma csoport szervezését vállalta Ózdon, hátrányos helyzetű gyerek- és serdülő pszichodráma képzési tananyag fejlesztése céljából**. A tananyag fejlesztését az OSI támogatta, és a Bohócok a Láthatáron Csoport drámatanáraival valósítottuk meg. Az elkészült tananyag a hagyományos gyerekpszichodramatista képzés részletei mellett, a hátrányos helyzetű gyerekcsoportok specifikumait dolgozta fel. A csoportfolyamat eredménye: a gyerekek és a szülők elköteleződése a dráma, a csoport és a vezetők felé, a bizalomteli, pozitív, elfogadó, támogató légkör megélése. Fejlődött kreativitásuk felhasználása a dramatikus alkotómunkában, a szimbolikus térben kifejezett problémáikra való válaszkeresés.

A Manna Egyesület 2013 júliusától 2014 augusztusáig „Te is más vagy, te sem vagy más!” címmel valósított meg egy **TÁMOP programot**, melynek során 13 oktatási intézménnyel dolgozott együtt **tanórán kívüli nevelési programokat** tervezve és kivitelezve. A program több magyarországi várost és kitelepülést is érintett, együttműködő partnereink között voltak iskolák Nagykanizsán, Pécsen, Zalaegerszegen, Miskolcon, Szerencsen, Dunaújvárosban és sikeresen valósítottunk meg programokat **hátrányos helyzetű gyerekek bevonásával** is Bánszálláson, Gyöngyöspatán, Ózdon és Magyarmecskén.

A hátrányos helyzetű családokat érintette a Manna 2015-ben indított **családi értékeket felmutató programsorozata**. A Máltai Szeretetszolgálattal dolgoztunk együtt, akiknek a XV. kerületben működtetett családsegítő intézménye kisgyermekes családoknak biztosít ellátást, és idősek klubját is működtetnek ugyanitt. A családok az ország egész területéről jönnek ide menedékért, sokszor a rokon, nagyszülői háttérrel is maguk mögött hagyva. A programba első lépésként bevontuk az idősek klubjának tagjait és az otthonban átmenetileg élő gyermekeket, akik közösen hoztak létre egy-egy kézműves alkotást, melyet utána felhasználtunk a foglalkozásokhoz, amelybe már a szülőket is bevontuk. Összesen 14 alkalommal találkoztunk a családokkal, és a programnak köszönhetően egy három generációt átölelő csoportfoglalkozás-sorozat jött létre, mellyel a család értékeit, erőforrásait kívántuk felmutatni.

A Manna Egyesület rendszeresen hoz létre és juttat el oktatási intézményekbe **színházi nevelési programokat**. Az oktatási intézmények számára a színházi nevelés egy innovatív

lehetőség a gyerekekhez való közeledésre, figyelmük felkeltésére és irányítására. Az iskolákkal való együttműködés során külön a helyi közösségre, gyerekekre szabott programtervet állítunk össze tantermi előadásokból, drámapedagógiai foglalkozással egybekötött színházi produkcióból, beavató előadásokból.

A Manna Kulturális Egyesületnek megalakulása óta sok vidéki helyszínnel van kapcsolata, nagyvárosokban működő közművelődési és oktatási intézményekkel, kisebb települések kulturális szervezőivel, akikkel rendszeresen szervez programokat. Az évek során számos oktatással és neveléssel foglalkozó rendezvényen vettünk részt; szinte minden évben beválogatják produkciónkat az évad ifjúsági- és gyerekszínházi fesztiváljaira, ahol rendre **szakmai díjakkal** is jutalmazzák munkánkat.

Szakmai terv – kiválasztott tématerületek

Az oktatási intézmények - akár óvodáról, akár középiskoláról van szó - keresik a gyerekek neveléséhez legmegfelelőbb eszközöket - a **drámapedagógia** sokak számára egy új megközelítést hozó lehetőség a gyerekek figyelmének a felkeltésére és irányítására, a koncentrációjuk fejlesztésére.

A dráma, mint tantárgy, a Nemzeti Alaptanterv részeként, már tíz éve hivatalosan is helyet kapott a magyar oktatási rendszerben, az akkor elindult drámaszakos tanárképző programok végzett szakemberei több éve dolgoznak az iskolákban. A drámapedagógia elismerten helyet kapott oktatási rendszerben, a dráma, önálló tantárgyként szerepelhet a gyerekek tanrendjében.

A hazai iskolákban, általában szakköri foglalkozások keretein belül a drámafoglalkozások színházi jellegű változata terjedt el. Ez az irány főként a készségfejlesztő és improvizációs játékokat, illetve helyzetgyakorlatokat veszi alapul és célja egy színházi produkció létrehozása. Ennek az irányzatnak az eszköztára azonban eltér a drámapedagógiától, melynek középpontjában a cselekvésen, ezen belül is elsősorban a dramatikus cselekvésen keresztül megvalósuló tanulás áll, de nem feltétlen színházi keretek között.

Az oktatási intézmények számára, azok jellegéhez kapcsolódó **színházi nevelési programokat, drámapedagógiai foglalkozásokat és beavató előadásokat kínálunk** - az óvodáknak, általános és a középiskoláknak is külön tervet állítunk össze, az adott közösség igényeinek megfelelően. Az ÉBRESZTŐ-ÓRA program során számunkra fontos, hogy pontosan megismerjük és **feltérképezzük az oktatási intézmények igényeit és a programokat ezekhez az elvárásokhoz tudjuk igazítani**, így olyan programok jönnek létre, melyek tényleg segítik az adott közösséget. Tapasztalataink szerint az osztályok, csoportok fejlesztésének irányát leginkább a velük foglalkozó pedagógus tudja kijelölni – programjainkkal ezt az irányt kívánjuk erősíteni. Az előzetes felmérések alapján az agresszió-kezelés az egyik legfontosabb téma, amellyel a mai pedagógusoknak a gyermekközösségekben foglalkozniuk kell.

A kulturális órákhoz, szervezett foglalkozásokhoz szakértő drámapedagógusokat, színházi szakembereket és művészeket kérünk fel, akik zenével és tánccal és képzőművészettel is megismertetik a gyermekeket. A program ezen felül lehetőséget biztosít az oktatásban dolgozó drámatanároknak, és a színházi nevelésben drámával foglalkozó **szakemberek tapasztalatcseréjére**.

Az iskolákkal való együttműködés során külön a helyi közösségre, gyerekekre szabott programtervet állítunk össze tantermi előadásokból, drámapedagógiai foglalkozással egybekötött színházi produkcióból, beavató előadásokból áll.

Minden évben az adott helyszíneken egy nagyközösségi rendezvényt is tervezünk, melyeket **megnyitnánk a csoporton túl a teljes közösség – szülők, pedagógusok, nem bevont tanulók – részére is.** Akár úgy, hogy a program már egy meglévő helyi hagyományra épüljön (ünnep, iskolanap). Ezek az alkalmak az integráció jegyében a táborban létrehozott színházi produkció vagy alkotó folyamat eredményeként létrejött produktum bemutatására is szolgálhatnak. Kölcsönösen segítve az adott intézménnyel, annak pedagógusaival egymás munkáját, ebben az időszakban a szakmai vezetőink is aktívan kiveszik a helyi tanulók életének szervezéséből.

Mindannyiunk érdeke, hogy tudást, műveltséget tudjunk átadni, a gyermekeket az etika, az erkölcs és a kultúra alapértékeire tanítsuk, és egy szélesebb látókörű, érzékenyebb nemzedéket neveljünk együtt.

A tervezett fejlesztés céljai

A dráma elsősorban nem a színházi mesterségekhez kötődő készségek átadására, hanem képzeletbeli közegben, azaz a fikció körében létrejövő tapasztalat megszerkesztésére koncentrálnak. A mi célunk az, hogy a gyermek reflektívabb, önreflektívabb legyen a látott és tapasztalt emberi viselkedésekkel, döntésekkel kapcsolatban, hogy lépésről lépésre erősödjön benne az a képesség, ami elősegíti a színházi – esztétikai – élmény üzenetének és kontextusának befogadását, megértését, érzelmi feldolgozását. Ösztönözzük, hogy a színházi élmény segítségével a saját életére vonatkozó összefüggéseket vegyen észre. **Nyitottabb, kíváncsiabb, érzékenyebb legyen, és felszabadultabb legyen kérdések feltevésében, a válaszkeresésben.** A képzeletbeli helyzeten belül létrejövő tapasztalat (melynek a színház és a szabályjátékok konvenciói szabnak keretet), olyan közegnek vélhető, mely a résztvevők számára különösen alkalmas arra, hogy különböző ötleteket, gondolatokat, értékeket, szerepeket és nyelvi megformálási lehetőségeket cselekvésben és valóságghú keretben (azaz olyan helyzetben, ahogy az a valóságban is megjelenne) kipróbáljanak. A dráma tehát sokkal inkább a tapasztalatot szerző, semmint az előadói szerepet előtérbe helyező résztvevői magatartást igényli és támogatja.

A drámapedagógiai módszer hatására olyan lényegi változások következnek be, mint például **a megértés szintjének módosulása, fejlődése, attitűdváltás az érzelmi, megismerési tapasztalatok hatására, pozitív változás a szociális viselkedésben, kooperációs készségben, a nyelvi és egyéb kommunikációs tapasztalatok fejlődése, mások szükségleteinek és szándékának fel- és elismerése.**

A foglalkozások **a gyermekek önkifejezését, önismeretét, kommunikációs képességeit fejlesztik, továbbá szolgálják az érvelés, a kifejezőkészség fejlődését.** A szerepjátékok és a mediációval való megismerkedés az esélyegyenlőséggel és a devianciával kapcsolatos témákban a szociális érzékenységet és az előítéletekkel kapcsolatos gondolkozást árnyalja,

finomítja. A színházi nevelési programok során nagyon lényeges az interakció a közönséggel, az újabb és újabb tapasztalatok beépítése az előadásokba.

Az oktatási intézményeknek alapvető célja, hogy a nevelésben résztvevő gyermekeket kultrúlényvé formálják: olyanná, aki már találkozott a művészet többfajta ágával, nyitott, tud önállóan gondolkodni, érzékeny a körülötte lévő világra, és ki tudja fejezni magát. A színházi nevelési programok célja, hogy egy adott társadalmi, erkölcsi vagy lélektani problémában aktívan elmélyüljön a résztvevő közösség. Az óvodában is meg lehet találni azt a lélektani problémát, amelynek megoldásaira, feloldásaira a színház szolgálhat eszközü.

Az általános- és középiskolák programtervében nem sok lehetőség adódik beszélgetni a gyerekekkel, szabadon megfogalmazni egy-egy témával kapcsolatosan a gondolatokat vagy az adott közösség problémáit. **A színház, mint a művészeti nevelés egyik eszköze,** könnyebbé teszi a szerepjátékokat, fejleszti az empátikus képességet, segít fejleszteni a kommunikációs készségeket. A programokat irányító szakemberek a gyerekeket, fiatalokat mindig partnernek tekintik és bevonják őket a közös gondolkodási folyamatba.

A lisszaboni kulcskompetenciák közül a magyar oktatási rendszerben kevés figyelmet kapnak a következő készségek: **az interperszonális, interkulturális és szociális kompetencia, állampolgári kompetencia, valamint a kulturális kifejezőkészség.** A drámapedagógia kiválóan alkalmazható az etikai és erkölcsi kérdések vizsgálatában, az állampolgári jogok és kötelességek, demokratikus alapkészségek és a társadalmi szerepvállaláshoz kapcsolódó fogalmak megismerésében és megértésében, az aktív állampolgárság, a kommunikáció, a kreativitás, a vállalkozói készség, a személyiség fejlesztésében. Továbbá hatékony eszköze lehet az **iskolai agresszió kezelésének** is.

A programsorozat jelentős szerepet játszik a gyermekek személyiségfejlődésében és képességeik kibontakoztatásában, innovatív gondolkodásmódjuk kialakításában. A drámafoglalkozások **felszínre hozzák a gyermekekben rejlő kreativitást, növelik önbizalmukat, kapcsolatteremtő, önkifejező, problémamegoldó és konfliktuskezelő képességüket.** A színházi nevelés, és tudásátadás több formáját is beépítjük a programokba, melyek elősegítik a köznevelés eredményességének és hatékonyságának támogatását. A Manna programsorozata hozzá kíván járulni **a területi egyenlőtlenségek és a szociokulturális hátrányok csökkentéséhez,** valamint további átfogó cél a kulturális intézmények által nyújtott kínálat bővítése, az alapellátás fejlesztése a nevelési- oktatási **intézmények igényei szerint.**

Az iskolákkal való együttműködés során külön a helyi közösségre, gyerekekre szabott programtervet állítunk össze az egyesület által szervezett beavató előadásokból, drámapedagógiai foglalkozással egybekötött színházi produkcióból, drámafoglalkozásokból.

A projekt célja, hogy az oktatási intézményekben tanulókat, az ott nevelt gyermekeket, a színházi nevelés, a művészet, a drámapedagógia eszközeivel segítsük **a mindennapi konfliktushelyzetek feldolgozásában**, a helyi közösségek kommunikációjának feltérképezése és ösztönzése által. **A pedagógusokkal közösen kiválasztott nevelési formák** (foglalkozások, beavató előadások, osztálytermi előadások) segítségével, és az egyesület szakembereinek folyamatos segítségével hatékonyan kiegészíthetik az oktatási intézmények által végzett nevelési munkát és tevékenységünket szorosan összefűzhetjük a helyi pedagógiai programmal. Az ÉBRESZTŐ-ÓRA programsorozat megvalósításával hozzájárulunk az oktatási intézmények tanulóinak tanórán kívüli és az óvodás gyermekek óvodai foglalkozáson kívüli kompetenciafejlesztéséhez, ismeret- és tudásgyarapításához, emellett a tanórán kívüli nevelés hatékony támogatása érdekében a kulturális szolgáltatások, tevékenységek és programkínálatának fejlesztéséhez.

Az ÉBRESZTŐ-ÓRA célja nem csupán a gyerekek és fiatal felnőttek készségfejlesztése, hanem az adott környezetben a nevelési-oktatási intézmények együttműködésének ösztönzése, emellett olyan **partnerségek kialakítása az iskolák és a kulturális intézmények között**, mely erősíti a pályázat megvalósítási időszaka után is a köznevelésben résztvevő tanulók és óvodások nem formális tanulási eszközökkel való fejlesztését.

Tevékenységek - módszertan, tematika

Az ÉBRESZTŐ-ÓRA projekt során több oktatási intézménybe juttatunk el színházi nevelési programokat, melyek között van óvoda, általános- és középiskola is, teljesen más összetételű osztályokkal és közösségekkel, ahol mind-mind különböző programokat állítunk össze a közösség igényeinek megfelelően. A program célja, hogy a résztvevő diákokat, gyerekeket, fiatal felnőtteket a színházi nevelés, a drámapedagógia eszközeivel fejlesszük, **foglalkozássorozatok, táborok keretében**.

A program lényeges része a résztvevőkkel való **aktív kommunikáció** - a színházi nevelés, mint művészeti nevelési forma új utat képes mutatni a résztvevőknek az önkifejezésben, a személyiségfejlesztésben, a különlegessel vagy a mással való szembesülésben és annak elfogadásában, emellett **ösztönzi a gyerekek aktivitását és erősíti a motiváltságukat**. A foglalkozássorozat biztosítja a drámapedagógia és a mediáció eszközeivel, hogy a diákok **érzékenyebbé válhassanak** többek között a másság elfogadására, az előítéletesség visszaszorítására, a harmonikusabb közösségi együttélésre.

A szakirodalom két ágát tartja nyilván ezeknek a tevékenységeknek:

- színházi nevelés drámapedagógia nélkül (beavató program, egész osztályos feldolgozó beszélgetés)
- drámapedagógiai személettől átítatott színházi nevelés

(komplex színházi nevelési előadás – TIE, improvizációkból születő diákszínjátszó előadás)

Így megkülönböztetjük a foglalkoztatási formákon belül szakmailag a drámafoglalkozást, a színházi nevelési előadást és a színházpedagógiát.

A színházi nevelés tág fogalmába beletartozik nagyon sokféle színházi (jellegű) tevékenység. Ilyen például:

1. a hagyományos gyerekszínházi előadás
2. a bábszínházi előadás
3. az interaktív („nézőaktivizálós”) gyerekszínház
4. a beavató színház
5. a gyermekszínhátszó csoport tevékenysége
6. a dramatikus játszóházi tevékenység
7. a rendhagyó irodalomóra
8. a többtanáros drámafoglalkozás
9. a színházi nevelési program (Theatre in Education, TIE)
10. a drámafoglalkozás (DIE)

A **Theatre in Education (TIE - színházi nevelés)** egy egyedülálló művészetpedagógiai módszer, amely a 60-as évekbeli Anglia társadalmi megújulásának terméke. A coventry-i Belgrade Színház vezetése létrehozott a színházon belül egy külön, kis létszámú csapatot, amely kimondottan iskolai csoportok számára készített olyan színházi foglalkozásokat, amelyek nem értek véget az előadással, hanem **interaktív módon bevonták nézőiket a közös gondolkodásba**. Erre a munkára nyilvánvalóan nagy igény volt országszerte, hiszen hamarosan kialakult a hasonló társulatok hálózata és a modell variációi is világszerte megjelentek. A TIE módszer, a színház és a drámapedagógia eszközeit használva **a célzott korosztály számára aktuális erkölcsi problémát vet fel** magas művészi színvonalon kidolgozott színházi előadással, és **közös gondolkodás, beszélgetés, játék keretében ad lehetőséget a feldolgozásra**, illetve a gyerekek saját véleményének kialakulására. A színházi előadás és a közös élmény hozzásegíti a résztvevőket a probléma emocionális és személyes átéléséhez. A gyerekek felismerhetik, hogy ők maguk is alakítói lehetnek az őket körülvevő világnak, képessé válhatnak arra, hogy mások problémáival is azonosulni tudjanak; **cselekvő, aktív részvételen keresztül tanulhatnak a társadalmi felelősségvállalásról**. Az átélt élmény nagyban hozzájárul a gyerekek és fiatalok mentális és érzelmi fejlődéséhez.

A színházi nevelés mindig az aktív részvételre épít, és ha egy közösséggel rendszeresen találkozik ugyanaz a szakember-csoport, akkor akár már rövidtávon is jelentős eredményeket lehet elérni. A színházzal való nevelés során lényeges, hogy olyan társadalmilag fontos témákat boncolunk a gyerekekkel közösen, mint az esélyegyenlőség, a családon belüli erőszak, az agresszió, a kapcsolatteremtés, a szegregáció, az előítéletek, az elfogadás, a kisebbségek vagy a deviancia egyes formáinak megismerése. Olyan tanítás- és tanulásszervezési lehetőséget nyújt, melynek segítségével megvalósítható az egyes

tantárgyak ismeretanyagának összekapcsolása éppúgy, mint az egyébként nagyon nehezen tanítható etikai, társadalmi kérdések közös feltárása.

A színházi nevelési **foglalkozások mindig fontos társadalmi, erkölcsi, emberi problémák köré épülnek**. Az előadást megelőző, megszakító, vagy azt követő feldolgozó részekben a fiatalok színházi és dramatikus munkaformákat használva, gyakran szerepbe bújva, megélt tudást, tapasztalatot szereznek az adott problémakörrel.

A diákok közösen – megfigyelve, átélve az általuk s mások által játszott szerepeket – tanulnak magukról és az őket körülvevőkről egyaránt. Nemcsak egymásról, hanem egymástól is tanulnak, hiszen a műfaj alaptézise, hogy a gyerekek önálló tapasztalatokkal és véleménnyel rendelkező autonóm személyiségek, akiknek lehetőséget kell teremteni, hogy **biztonságos környezetben tegyék próbára és alakítsák értékrendjüket**, hogy társadalmunk egészséges, szociálisan gondolkodó tagjaivá váljanak.

Kaposi László szakkönyvének vonatkozó magyarázata: „A színházi nevelésben dolgozók használnak drámapedagógiai eszközöket, de nem összetévesztendő a módszer a „dráma”-ként emlegetett tanítási drámával, melynek definíciója a következő: „A dráma olyan csoportos játéktevékenység, amelynek során a résztvevők képzeletbeli (fiktív) világot építenek fel, ebbe a képzeletbeli világba szereplőként vonódnak be, a fiktív világon belül valós problémákkal találkoznak, s ebből valós tudásra és tapasztalatra tesznek szert.”

Foglalkozási formák

A rendszeresen kiscsoportos foglalkozásokra alkalmanként másfél órás időkeretben kerül sor. A csoportvezető felkészülése során előkészíti a szükséges anyagokat, együttműködik az intézmény dolgozóival. A csoportfolyamat intenzíven reagál a különböző élethelyzetben lévő tagok érzelmeire, befogadó képességére. A csoportvezetők a kézműves foglalkozás, a mozgásos játékok, valamint a résztvevők aktuálisan megélt események, élmények megélésének feldolgozását mindig adott csoporthoz igazítva alakítják. A művészeti foglalkozások során legfontosabb eszközünk a báb.

Az osztálytermi előadások során a diákok saját környezetükben találkoznak a művészekkel, alkotókkal és drámapedagógus szakemberekkel. Bizonyítva azt, hogy nem szükséges minden esetben a teátralitás minden kelléke ahhoz, hogy tudjunk érzelmeket kiváltani, hitelesen alakítani, gondolatébresztően játszani. Szórakoztatva, elgondolkoztatva fejleszti a diákok konfliktuskezelési képességeit, önkifejezését, empatikusságát, mindemellett érzékenyít bizonyos problémákra, helyzetekre és közösségépítő és formáló szerepet is betölthetnek a rendszeres foglalkozások.

A drámapedagógiai foglalkozások adnak lehetőséget a diákok aktív részvételével egy egy általános érvényű norma, társadalmi helyzet, vagy akár **mindennapos konfliktus elemzésére**.

A foglalkozásokat az adott életkorhoz és a közösséget jól ismerő pedagógusok elvárásaihoz és útmutatásai alapján állítjuk össze.

A **beavató színház** a gyerekek értő nézővé válását segíti. A módszer lényege, hogy a játékmester egyrészt **a gyerekek figyelmét ráirányítja az összefüggésekre** – lehetőleg úgy, hogy ők maguk jöjjenek rá a törvényszerűségekre, ezzel segítve a bevésődést –, másrészt felkészíti őket a színházi jelek és jelrendszerek értelmezésére. A hallgatóságot beavatják a színházi munka műhelytitkaiba, a gyerekek megismerhetik a darab problémafelvetését, és a rendezői feldolgozás folyamatát is.

A **tematikus foglalkozások** egyik központi témája lehet **az egészséges életmód és a testtudat kialakítása**. Ezt szolgálja egy különleges foglalkozás, melyet egészségügyi szakemberek és előadó-művészek közösen mutatnak be iskolai környezetben. A program központi gondolata a következő: a serdülő lányok önképét és életérzését nagymértékben meghatározza, milyenek tapasztalják meg és értékelik a testüket, milyen üzeneteket hallanak testükkel - és így saját magukkal kapcsolatban. **A saját test értékességének megtapasztalása alapvető fontosságú ahhoz, hogy az egészségünkkel, termékenységünkkel és szexualitásunkkal felelősen tudjunk bánni.** Ez minden megelőzés, prevenció alapja, ezért a program jelmondata: „Csak arra vigyázok, amit értékesnek tartok.” Ugyanilyen tematikus foglalkozás keretében foglalkozunk a zeneiséggel, **a képzőművészetek, a zene és a tanulási képességek, készségek fejlesztésének találkozásával.**

A **fejlesztő foglalkozások** azoknál a közösségeknél fontos, ahol kifejezetten hátrányos helyzetű gyermekeket oktatnak, akiknek a felzárkóztatása, fejlesztése minden esetben külön energiákat és foglalkozási formákat igényelnek. A helyi pedagógusokkal együttműködve alakítjuk ki a foglalkozások tematikáját és rendjét, hogy a lehető leghatékonyabb **segítséget tudjunk nyújtani a hátrányos helyzetű és sérült gyermekek számára.**

A **táborok** alkotó- illetve drámatáborok formájában valósulnak meg, a tanulók számára ismerős környezetben, napközis ellátással. A játékokon keresztül **fejlődik a személyiség, a közösségben való működés, a kommunikációs készségek.** Megnyílhatnak, kibontakozhatnak a gyerekek. Ezen belül a táborban találkozhatnak több foglalkozásformával, mint az önismereti és bizalom játék, szituációs játékok és rengeteg mozgás: egyensúly- és testbresztő gyakorlatok, inspiráló zene. A gyerekeket csoportokra osztják a velük foglalkozó pedagógusok és drámatanárok, figyelve a képességekre, korcsoportra, nemi egyensúlyra. Az 8-10 fős csoportokat nagy tapasztalattal rendelkező színész-drámatanárok, táncpedagógusok vezetik, akik a korosztálynak és érdeklődésnek megfelelően a bevont gyerekekkel együtt választják meg a játékok irányát, a tábor tematikáját.

Az évente tervezett tábor során a programot ki tudjuk tágítani a résztvevők közvetlen környezetén túl a lakókörnyezet szereplőit, a környékről érkező más családokat is be tudunk vonni, ezzel segítve az integrációt.

Folyamatos, egymásra épülő foglalkozásainak csoportfolyamata:

1 szakasz:

A csoport megalakulásának (forming) szakasza. A csoporttagok ismerik már egymást, de a csoporthelyzetben korábban nem ismert csoportvezetőkkel találkoznak. Egymás megismerése a cél a kommunikáción, játékokon keresztül. Ide tartozik a csoportfolyamat megismerése, csoportvezetők elmondják az időbeli, térbeli kereteit a csoportnak. A csoportnak ebben a szakaszában a tagok közeledés-távolodása a legfontosabb dilemma. Ebben a szakaszban mozgásos játékok, kommunikációs ismerkedős játékok a hangsúlyosak.

2 szakasz:

A csoport fejlődése szempontjából fázis: viharzás = storming: kritikus szakasz : felszínre kerülnek az egyéni különbségek és konfliktusok, pozícióharcok (hatalom és kontroll). A csoportvezetők szerepjátékokkal, a kommunikáció bátorításával segítik a csoportban a szerepek, normák erősödését.

3 szakasz:

normázás = norming: közös csoportnormák, attitűdök és szerepmeghatározások kialakítása és elfogadása révén az előző szakasz konfliktusai megoldódnak. Cél az intimitás elérése a csoporton belül. Bátor, őszinte kommunikáció. A művészeti foglalkozásra ebben a szakaszban a legfogékonyabbak a csoporttagok. (intimitás)

4 szakasz:

működés = performing: kialakul a személyes kapcsolatok és a feladatmegosztás szilárd mintája, mely lehetővé teszi a csoport működését (differenciálódás)
Megfelelő kommunikáció és erős csoport-összetartozás jellemzi, a csoporton belül szerepjátékok a jellemzőek. A csoporttevékenység ebben a szakaszban ölt autonóm jelleget, a saját szabályok és normák önmaguk vonatkoztatási keretévé válik a csoportmunka elmélyül.

5. szakasz:

befejezés = ending: lezárás Minden csoportos alaklom kiegészül kézműves foglalkozással is, melyet a csoporttagok a foglalkozások végén hazavisznek.

Minden együttműködésben nagy hangsúlyt fektetünk az adott környezet megismerésére, a pedagógusok véleményére és a velük való közös munkára. **A színházi nevelési formák nagyon jól és hatékonyan tudnak működni egy közösség formálásában, amennyiben nem kívülről akarunk ráerőltetni egy már kész programot a résztvevőkre, hanem az ő érdeklődésüket, aktuális helyzetüket tekintve választunk számukra tevékenységi formát.**

Az általános és középiskolákba kulturális órák keretében egy-egy osztálytermi előadást vagy drámaórát tarthatunk, így a gyerekek rendszeresen találkoznak a színházi neveléssel, mint nevelési formával, a drámapedagógusokkal. A folyamat következő fázisaként már a

színházban találkozunk a gyerekekkel, ahol egy számunkra talán idegen környezetben van lehetőségük új készségeket elsajátítani.

Az óvodákba szintén drámapedagógus csoportok érkeznek, akik csoportra szabott drámafoglalkozást, vagy egy színházi előadást követően feldolgozó foglalkozásokat tartanak a kicsiknek. A pedagógusok mind olyan szakemberek, akik a programunkban részt vevő intézményeket jól ismerik, rendszeresen foglalkoznak hátrányos helyzetű gyerekekkel.

A cselekvési tervünk szerint a foglalkozássorozatok során a drámatanáraink rendszeresen találkoznak a gyerekekkel egy összefüggő programot tudnak végigvinni. Az iskolák számára tábor keretében egy többalkalmas foglalkozás-sorozatot kínálunk. Ez a tevékenységi forma elősegíti az aktív és hatékony munkát a résztvevő diákokkal. A tábor egy intenzív együttlét az alkotókkal, művészekkel, mediátorokkal, akik szerepjátékok és drámapedagógiai foglalkozások segítségével dolgozzák fel az aktuális témakört a diákokkal. Tapasztalatunk szerint ezek a foglalkozások, a **kompetencia- és személyiségfejlesztő programok** hosszú távon hozzájárulnak a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentéséhez. A hátrányos helyzetű gyermekekkel foglalkozó intézmények számára pedig nagyon hatékony felzárkóztatási lehetőség egy táborban való folyamatos, több napos munka diákokkal.

A projekt fő tevékenységei mind a színházi neveléshez kötődnek, annak különböző formáit vonultatják fel, kiegészítve tematikus foglalkozásokkal. A színházi nevelés eszközeit a korosztálynak és az adott közösségnek az igényei határozzák meg. Az foglalkozási formákat intézménytípusok és korcsoportok szerint válogatjuk. Az óvodásoknak a foglalkozássorozaton belül többek között TIE színházi előadást és kapcsolódó kreatív foglalkozást biztosítunk, az általános iskolás alsó tagozata számára az alapvető emberi értékekkel, a barátsággal, a hűséggel, az illemmel kapcsolatos előadást és drámafoglalkozást terveztünk, a felső tagozatosoknak szépirodalmi beavató előadást, és interaktív tantermi produkciót szervezünk. A középiskolásoknak szóló anyagokat úgy válogattuk össze, hogy több olyan területet is érintsenek témájukban, mely közel áll a fiatalokhoz, vagy olyan értékekről, értékítéletről szólnak, melyek megismerése fontos ennek a korosztálynak (internet, családalapítás, pályaválasztás).

A következő megkerülhetetlen kérdésköröket érintik az egyes előadások: **drogprevenció, fogyasztással élők elfogadása, kisebbségekkel szembeni előítéletesség, menekültkérdés, másság elfogadása, családon belüli erőszak, önkifejezés, kapcsolatteremtés, kreatív gondolkodás.**

A foglalkozások során a következő módszertani folyamatokat alkalmazzuk:

1. színházi előadás, jelenetsor
2. egész csoportos munka, melyben a vezetők nem vesznek részt
3. egész csoportos munka, melyben a vezetők részt vesznek
4. csoportos szabályjáték, gyakorlat

5. kiscsoportos munka, melyben a vezetők nem vesznek részt
6. kiscsoportos munka, melyben a vezetők részt vesznek
7. kiscsoportos szabályjáték
8. páros munka
9. önálló munka
10. frontális munka – programvezetői prezentáció

Szauder Erik szakíró szerint a dráma nem pusztán módszer, hanem több annál, önálló pedagógiai rendszer, ami alatt azt érti, hogy a következő kérdések mindegyikére adott sajátos válaszokból épül fel:

1. az adott pedagógia filozófiai, nevelésfilozófiai alapjai
2. az adott pedagógia tanuláselméleti alapjai
3. az adott pedagógia tudáshierarchiája
4. az adott pedagógia alapján kidolgozott/kidolgozható tanterv
5. az adott pedagógia metodikai váza
6. az adott pedagógia eszköztára
7. az adott pedagógia értékelési kritériumai
8. az adott pedagógia körében dolgozókat összekötő tanári ethosz

A dráma elengedhetetlen tartozékainak tartja a csoportos, az együttműködést hangsúlyozó nem külső, hanem **belső motivációtól hajtott tevékenységet** – a közvetlen tapasztalatszerzést – azaz nem pusztán a szóbeli információáramlás révén megvalósuló folyamatot.

Célok, eredmények, a tervezett fejlesztés céljai

Az ÉBRESZTŐ-ÓRA célja a helyi szükségletekre épülő, helyi lehetőségeket maximálisan kihasználó együttműködés, ezért törekszünk az iskolai pedagógusait bevonni a program megvalósításába. Ennek fő indoka nem csupán a program gördülékeny megvalósítása, hanem a tapasztalatok és módszerek átadása, és meghonosítása az adott intézményben.

A gyermekek fejlődéséhez, a lexikális tudás alapú, a teljesítményt számonkéréssel mérő oktatási rendszer mellett, nagy szükség van az érzelmi intelligenciájuk kiteljesedésére is. Így lehetnek majd boldogulni képes felnőttek, felelős döntést hozó állampolgárok, együttműködő és érdekeiket képviselni tudó tagjai egy demokráciának. Amíg az ismeretterjesztés, a tényszerű adatok megismertetése az adott közegben dolgozó pedagógusok munkájának része, addig a kreatív, alkotó viselkedésformák kialakítására gyakran nincs megfelelő módszer. Az ÉBRESZTŐ-ÓRA programsorozat olyan **hosszú távú együttműködések**et céloz, melyek során az oktatási intézményekben rendszeresen megjelenhet a színházi nevelés, mint képzési forma.

A program célja, hogy színházi nevelési programokat juttassunk el gyerekek, diákok, fiatal felnőttek részére az oktatási intézmények nevelési programjához illesztve. Az intézményekkel való hosszú távú együttműködés részeként megismerjük az adott közösség igényeit, hogy olyan nevelési programot tudjuk biztosítani számukra, melyre ténylegesen szükségük van, olyan témákat érintő előadásokat mutassunk meg, amelyek abban a környezetben élő, érvényes problémák feldolgozására adnak lehetőséget. Célunk, hogy a színház eszközével segítsük a nevelési folyamatot, mindig **a lehető leghatékonyabban** kiegészítve az intézmények által folytatott pedagógiai munkát.

